

Τηλεμάθηση:

Η ενσώματη και «ολοκληρωμένη» μάθηση σε περιβάλλον τηλεδιάσκεψης στην εξΑΕ

Αθανάσιος Κανελλόπουλος, MEd, Υπ. Διδάκτορας; Μαρία Κουτσούμπα, Καθηγήτρια; Ιωάννης Γκιόσος, Αναπλ. Καθηγητής
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ/ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι η συζήτηση της έννοιας της τηλεμάθησης που αφορά μία ειδική διαδικασία μάθησης μέσω τηλεδιάσκεψης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (εξΑΕ), με χαρακτηριστικά «ενσώματης» και «ολοκληρωμένης» μάθησης. Επειδή η μάθηση δεν αφορά τη χρησιμοποιούμενη εκπαιδευτική μέθοδο (Illeris, 2016), οι ήδη υπάρχουσες θεωρίες γνωστικής και κοινωνικής μάθησης μπορούν να συζητηθούν και σε σχέση με την εξΑΕ. Η παρούσα εργασία εστιάζει στη θεωρία «ολοκληρωμένης» μάθησης (Illeris, 2016) και στη θεωρία της τηλε-εγγύτητας (Themeli & Bougia, 2016) που αναδεικνύει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τηλεδιάσκεψης λόγω της φύσης του μέσου επικοινωνίας.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Πρόκειται για μια θεωρητική εργασία βασισμένη στην υιοθέτηση της θεωρίας «ολοκληρωμένης» μάθησης, στην εξΑΕ, χρησιμοποιώντας στοιχεία της θεωρίας της τηλε-εγγύτητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

1. Illeris, K. (2016). *Ο τρόπος που μαθαίνουμε. Οι πολλαπλές διαστάσεις της μάθησης στην τυπική και άτυπη εκπαίδευση*. Μεταίχμιο.

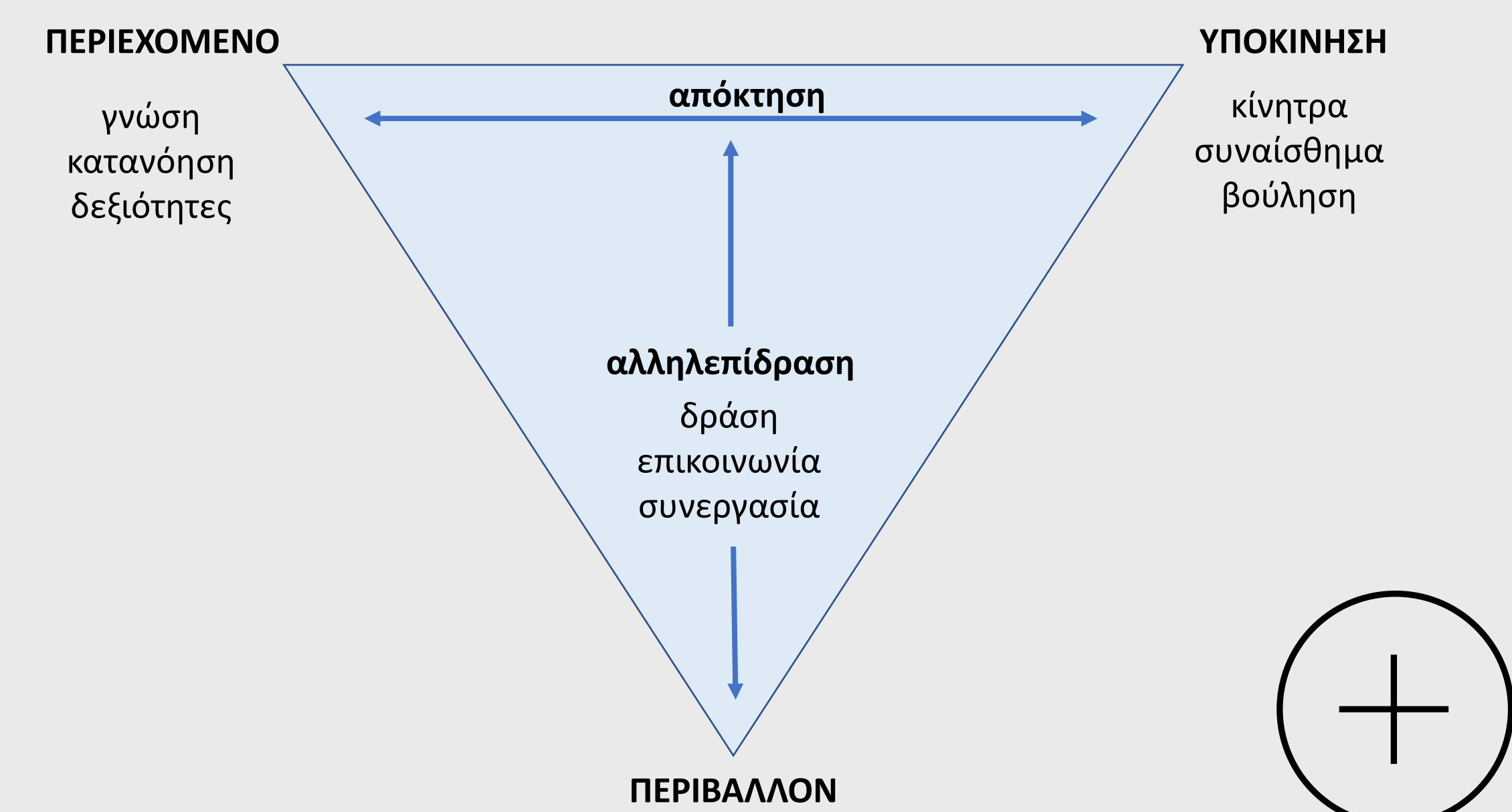
2. Themeli, C., & Bougia, A. (2016). Tele-proximity: Tele-community of Inquiry Model. Facial Cues for Social, Cognitive, and Teacher Presence in Distance Education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 17(6), 145-163. <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/2453/3950>

3. Kanellopoulos, A., Koutsouba, M., & Giossos, Y. (2021). Proposition for the Introduction of the Concept Tele-mathesis in Videoconferencing in Distance Education. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 23(2), 83-98. <https://doi.org/10.2478/eurodl-2020-0012>

Η «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ» ΜΑΘΗΣΗ

Η «ολοκληρωμένη» μάθηση του Illeris (2016) αποτελεί μία ολιστική ή ανθρωπιστική προσέγγιση της μάθησης που περιλαμβάνει γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά.

- Συνδυάζει στοιχεία από γνωστικές και κοινωνικές θεωρίες μάθησης, υποστηρίζοντας ότι η γνώση αποκτάται με τη συνεισφορά της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον του. Σημαντικό ρόλο στην κατάκτηση του περιεχομένου της γνώσης έχουν τα κίνητρα, η θέληση και το συναίσθημα του ατόμου, αλλά και η καλλιέργεια δεξιοτήτων όπως η αυτογνωσία, η αυτοδιαχείριση, η συνεργασία, η επικοινωνία, η ομαδική λήψη αποφάσεων, η κοινωνική ευαισθητοποίηση (Σχήμα 1).

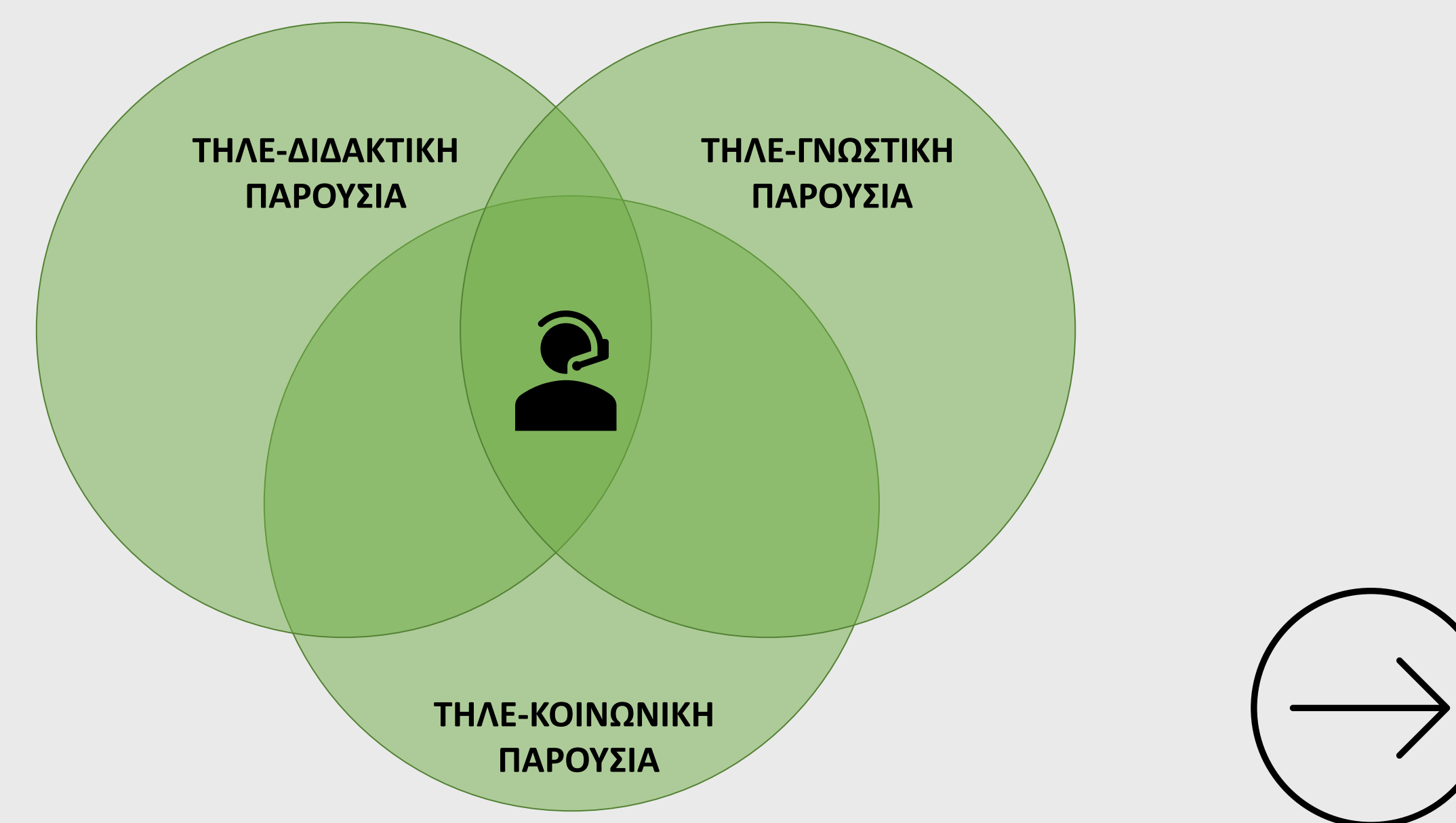

Σχήμα 1. Οι διαστάσεις και οι διαδικασίες της μάθησης. Προσαρμοσμένο από Illeris (2016, Σχ. 3.1, σ. 45).

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΗΛΕΓΓΥΤΗΤΑΣ

Η θεωρία της Τηλε-εγγύτητας (Themeli & Bougia, 2016) αναφέρεται στη σημασία της εγγύτητας των συμμετεχόντων σε μία τηλε-κοινότητα διερεύνησης, η οποία και αναπτύσσεται μέσω των οπτικοακουστικών μηνυμάτων που εκπέμπονται στην τηλεδιάσκεψη.

- Τα οπτικοακουστικά σήματα (μηνύματα) που εκπέμπονται σε μία τηλεδιάσκεψη επηρεάζουν τη μάθηση και τη διδασκαλία, δημιουργώντας μία «θεατρική σκηνή» όπου οι συμμετέχοντες θα πρέπει να «ερμηνεύσουν» τους ρόλους τους.
- Η εν λόγω θεωρία δίνει έμφαση στις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών μιας ομάδας που βρίσκεται σε τηλεδιάσκεψη και προτείνει το μοντέλο της τηλε-κοινότητας διερεύνησης που βασίζεται στην αλληλεπίδραση των τριών δομικών του στοιχείων: **την τηλε-διδασκτική παρουσία, την τηλε-γνωστική παρουσία και την τηλε-κοινωνική παρουσία** (Σχήμα 2).

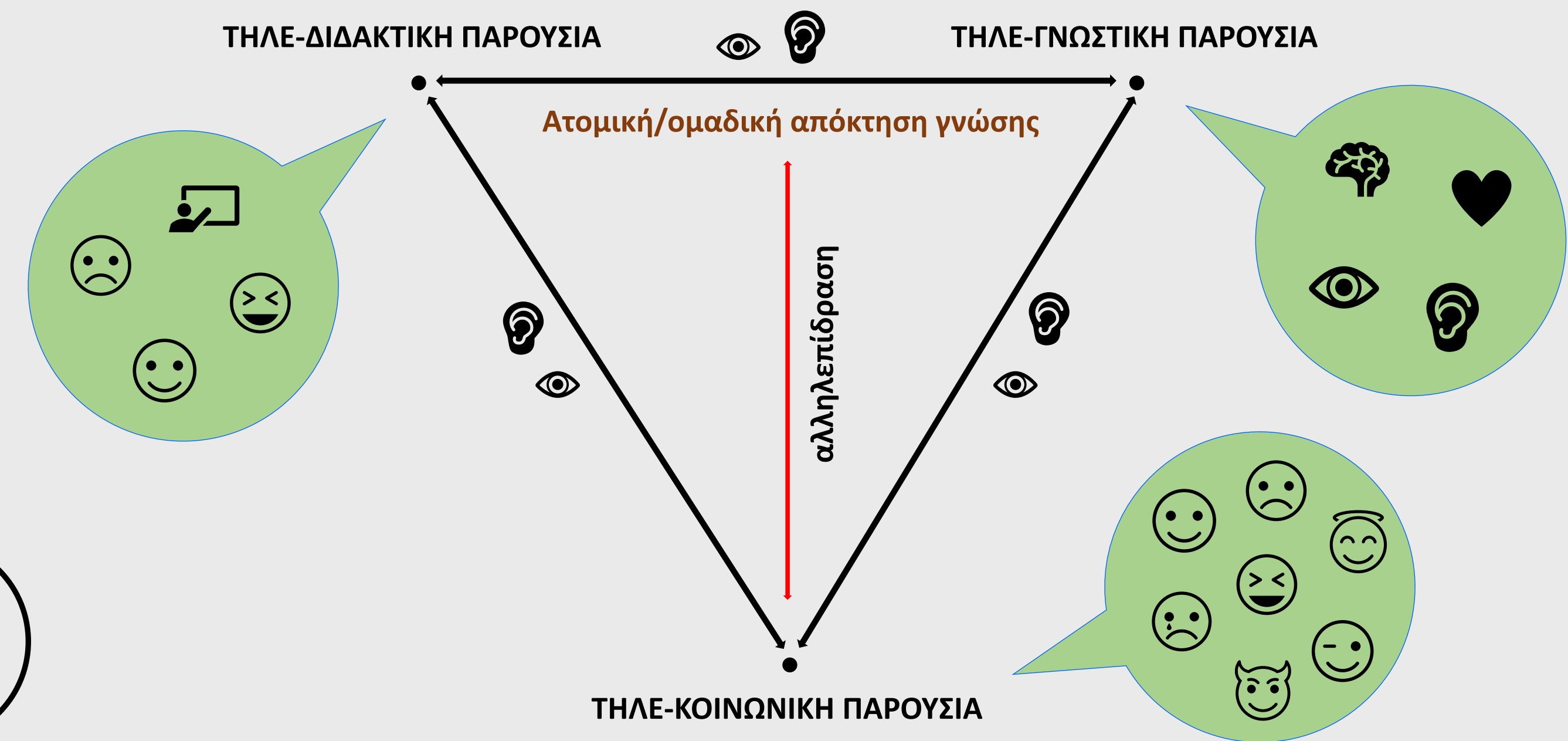

Σχήμα 2. Το μοντέλο της τηλε-κοινότητας διερεύνησης. Προσαρμοσμένο από Themeli και Bougia, (2016, Fig. 1.1, σ. 153).

Η ΤΗΛΕΜΑΘΗΣΗ

Η επίτευξη του μαθησιακού αποτελέσματος στην τηλε-κοινότητα διερεύνησης προκύπτει από μία ομαδική (ή ατομική) διαδικασία απόκτησης της γνώσης που καθορίζεται από την τηλε-διδασκτική παρουσία που οφείλει να ενεργοποιήσει την τηλε-γνωστική παρουσία και να προσαρμόζεται σε αυτήν. Η τηλε-διδασκτική παρουσία, επίσης, θα πρέπει να προσαρμόζεται στην ανατροφοδότηση που προέρχεται από την τηλε-κοινωνική παρουσία, η οποία συμβάλλει (θετικά ή αρνητικά) και στην τηλε-γνωστική παρουσία (Σχήμα 3).

- Η τηλεμάθηση βασίζεται στην αισθητηριακή (κυρίως την οπτική) αντίληψη που αφορά είτε την οπτικοακουστική αναπαράσταση του περιεχομένου είτε την κοινωνική αλληλεπίδραση που λαμβάνει χώρα στην τηλεδιάσκεψη και στηρίζεται στις εκφράσεις των προσώπων (αλλά και στις κινήσεις) των συμμετεχόντων.
 - Έτσι, διαθέτει έναν ενσώματο χαρακτήρα, περιλαμβάνοντας μία σωματική και μία νοητική πλευρά όπως υποστηρίζει και η θεωρία του Illeris (2016) για τη μάθηση γενικά.
- Προσλαμβάνει, όμως, και τον χαρακτήρα «ολοκληρωμένης» μάθησης του Illeris (2016) αφού προσδιορίζεται και περιλαμβάνει γνωστικούς, συναισθηματικούς και κοινωνικούς παράγοντες.

Σχήμα 3. Τηλεμάθηση. Προσαρμοσμένο από Kanellopoulos, Koutsouba και Giossos (2021, Fig. 9, p. 92).

ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗΣ ΤΗΣ ΤΗΛΕΜΑΘΗΣΗΣ

- Διδασκτική παρουσία:** κατάλληλη σχεδίαση διδακτικού υλικού, εκπαιδευτικού προγράμματος και ηλεκτρονικού μαθησιακού περιβάλλοντος, ετοιμότητα και χρήση δημιουργικότητας για την υπέρβαση απρόβλεπτων δυσκολιών, ενίσχυση της αυτορρυθμιζόμενης μάθησης, του διαλόγου, της ενεργητικής ακρόασης και μάθησης, κατάλληλη οπτικοακουστική παρουσίαση του περιεχομένου (όχι αποκλειστική χρήση λογισμικών παρουσίασης), χρήση της σωματοεπίγνωσης και προσωποαναγνωσίας, χρήση φιλικού ύφους και τόνου φωνής, αποφυγή εικόνας ομιλητή μαζί με εικόνες που είναι σχετικές με το περιεχόμενο.
- Γνωστική παρουσία:** εφαρμογή της πρακτικής διερεύνησης, ενίσχυση κριτικής σκέψης, συναισθηματικής και πολλαπλής νοημοσύνης, ενίσχυση της αλληλεπίδρασης και του διαλόγου, ενίσχυση της συναισθηματικής έκφρασης μέσω αισθητικοκινητικών διεργασιών (κινήσεων σώματος ή εκφράσεων προσώπου).
- Κοινωνική παρουσία:** ενίσχυση της συναισθηματικής έκφρασης, ενίσχυση της συνεργασίας, εφαρμογή και κοινωνική διαπαιδαγώγηση των «τεχνικών του σώματος» (μορφές έκφρασης, τρόποι συμπεριφοράς, δράσης και έκφρασης συναισθημάτων, εξωτερική εμφάνιση).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- ✓ Η τηλε-μάθηση έχει ένα σύνθετο, δυναμικό και πολύπλοκο χαρακτήρα που αναδεικνύει την ανεπάρκεια της εφαρμογής των πρακτικών της δια ζώσης διδασκαλίας στο ηλεκτρονικό περιβάλλον της τηλεδιάσκεψης.
- ✓ Η μάθηση μέσω τηλεδιάσκεψης στην εξΑΕ διαθέτει γνωστικά, συναισθηματικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά, στη βάση της σύνθεσης θεωριών και μοντέλων μάθησης που αφορούν την εξΑΕ, τη δια ζώσης εκπαίδευση και την οπτικοακουστική μάθηση.
- ✓ Η οπτικοακουστική επικοινωνία και η αλληλεπίδραση επηρεάζουν σημαντικά τη μάθηση μέσω τηλεδιάσκεψης, αφού διαμορφώνουν τις κοινωνικοσυναισθηματικές σχέσεις και τη διαδραστική απόσταση των συμμετεχόντων.
- ✓ Τα «πορτρέτα» των συμμετεχόντων σε μία τηλεδιάσκεψη συνδέονται με τη γνωστική, την κοινωνική και την διδασκτική παρουσία μίας τηλε-κοινότητας διερεύνησης

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

Ο ενσώματος και «ολοκληρωμένος» χαρακτήρας της τηλε-μάθησης δημιουργεί ένα νέο θεματικό πεδίο στην εξΑΕ προς προβληματισμό και διάλογο, συνεχίζοντας τη συζήτηση που υπάρχει από τις απαρχές της Φιλοσοφίας για το πως μαθαίνει ο άνθρωπος. Η τηλεμάθηση στηρίζεται σε ένα σύνολο θεωριών, αρχών, μοντέλων μάθησης που αφορούν την εξΑΕ, τη δια ζώσης εκπαίδευση και την οπτικοακουστική μάθηση.

- Η θεωρητική της φύση αποτελεί και τον βασικό της περιορισμό.
- Προτείνεται η δημιουργία ενός θεωρητικού πλαισίου για αυτήν, αλλά και η εμπειρική μελέτη της τηλεμάθησης σε σχέση με τις θεωρίες που θα το συνθέτουν